

## MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TAYYORLOV GURUHLARIDA NUTQ KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

O'zbekiston-Finlandiya instituti

Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

**Eshnazarova Gulzoda**

**Annotatsiya:** Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tayyorlov guruhlarida nutq ko'nikmalarini shakllantirish bugungi kunda ta'lim tizimining muhim jihatlaridan biriga aylangan. Nutq ko'nikmalari bolalarning shaxsiyati, muloqot qobiliyati va umuman, jamiyatda o'z o'rnini topishida muhim rol o'ynaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'z fikrlarini ifoda etish, boshqalar bilan muloqot qilish va o'zaro tushunish uchun nutq ko'nikmalarini rivojlantirishlari zarur.

**Kalit so'zlar:** maktabgacha ta'lim, bolalar, nutq ko'nikmalari, fikrlar, fikr almashish, muloqot, tanqidiy fikrlash.

**Аннотация:** Речь, представленная при подготовке организации дошкольного образования, стала сегодня одной из важнейших в образовании. Речь играет важную роль в личности ребенка, общении и в целом поиске своего места в обществе. Детям дошкольного возраста необходимо выражать свою речь, общаться с другими людьми для взаимной поддержки и развивать речь.

**Ключевые слова:** дошкольное образование, дети, распознавание речи, мысль, мнение, общение, критическое мышление.

**Abstract:** The speech presented in the preparation of the preschool education organization has become one of the most important in education today. Speech plays an important role in children's personality, communication, and in general, finding their

place in society. Preschool children need to express their speech, communicate with others for mutual support and develop speech.

**Key words:** preschool education, children, speech recognition, thought, opinion, communication, critical thinking.

## KIRISH

Nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni bolalar uchun o'z-o'zini anglash va o'z fikrlarini ifoda etish imkoniyatini yaratadi. Bu jarayon bolalarning o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va xayollarini so'z bilan ifoda etish qobiliyatini oshiradi. Nutq ko'nikmalari faqatgina so'zlarni to'g'ri talaffuz qilishdan iborat emas, balki muloqot jarayonida o'zaro tushunishni, fikr almashishni va hissiy aloqalarni rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq ko'nikmalarini shakllantirishda o'qituvchilarning roli juda muhim. O'qituvchilar bolalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirish uchun turli xil o'yinlar, faoliyatlar va mashg'ulotlarni tashkil etishlari kerak. Bunday faoliyatlar bolalarning qiziqishini oshiradi va ularni nutqiy faoliyatga jalb qiladi. O'qituvchilar bolalarga o'z fikrlarini ifoda etishda yordam berish uchun turli xil savollar berish, hikoyalar aytish va bolalar bilan muloqot qilish orqali ularning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

## ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida bolalarning o'zaro muloqoti ham muhim ahamiyatga ega. Bolalar bir-biri bilan muloqot qilish orqali o'z fikrlarini ifoda etishni, boshqalar bilan fikr almashishni va o'zaro tushunishni o'rganadilar. Bu jarayon bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar bolalarga o'zaro muloqot qilish imkoniyatini yaratish uchun guruhli faoliyatlar, o'yinlar va muhokamalar o'tkazishlari kerak. Nutq ko'nikmalarini shakllantirishda audiovizual materiallardan foydalanish ham samarali usul hisoblanadi. Bolalarga turli xil audiovizual materiallar, masalan, multfilmlar, hikoyalar va qo'shiqlar orqali nutq ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyati berish

mumkin. Bu materiallar bolalarning qiziqishini oshiradi va ularni nutqiy faoliyatga jalb qiladi. Bunday materiallar orqali bolalar o'z fikrlarini ifoda etishni, so'z boyligini oshirishni va nutq madaniyatini o'rganishni osonlashtiradilar. Bolalar uchun nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda kitoblar va adabiyotlar ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar bolalarga turli xil kitoblarni o'qib berish, hikoyalar aytish va bolalar bilan kitoblar haqida muloqot qilish orqali ularning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin. Kitoblar bolalarning tasavvurlarini kengaytiradi, so'z boyligini oshiradi va ularning fikrlarini ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi.

### **MUHOKAMA VA NATIJALAR**

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida o'yinlar va faoliyatlar ham muhim ahamiyatga ega. Bolalar o'yinlar orqali o'z fikrlarini ifoda etishni, boshqalar bilan muloqot qilishni va o'zaro tushunishni o'rganadilar. O'qituvchilar bolalarga turli xil o'yinlar, masalan, rol o'ynash, so'z o'yinlari va muloqot o'yinlarini o'tkazish orqali ularning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin. Bunday faoliyatlar bolalarning qiziqishini oshiradi va ularni nutqiy faoliyatga jalb qiladi. Nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish ham muhimdir. Har bir bola o'ziga xos rivojlanish sur'atiga ega, shuning uchun o'qituvchilar har bir bolaga individual yondashuvni qo'llashlari kerak. O'qituvchilar bolalarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda ularning qiziqishlari, ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olishlari lozim. Bu jarayon bolalarning o'z-o'zini anglashiga, o'z fikrlarini ifoda etishiga va o'zaro muloqot qilishiga yordam beradi.[1]

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni davomida ota-onalarning ham roli muhimdir. Ota-onalar bolalarining nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda o'qituvchilar bilan hamkorlik qilishlari zarur. Ota-onalar bolalari bilan muloqot qilish, ularga kitob o'qish, hikoyalar aytish va o'yinlar o'ynash orqali ularning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin. Bu jarayon

bolalarning o'z fikrlarini ifoda etish qobiliyatini oshiradi va ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.[2]

Nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni davomida o'qituvchilar va ota-onalarning hamkorligi bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar bolalarga nutq ko'nikmalarini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishlari, ota-onalar esa bolalari bilan muloqot qilish orqali ularning rivojlanishiga yordam berishlari kerak. Bu jarayon bolalarning o'z-o'zini anglashiga, o'z fikrlarini ifoda etishiga va o'zaro tushunishga yordam beradi.[3]

## **XULOSA**

Nutq ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni bolalarning hayotidagi muhim bosqichdir. Bu jarayon bolalarning shaxsiyati, muloqot qobiliyati va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq ko'nikmalarini shakllantirishda o'qituvchilar, ota-onalar va jamiyatning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Nutq ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida bolalarga individual yondashuv, qiziqarli faoliyatlar va audiovizual materiallardan foydalanish orqali ularning nutq ko'nikmalarini oshirish mumkin. Nutq ko'nikmalarini rivojlantirish bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun asos bo'ladi.

## **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. Abdullaeva, M. (2020). Maktabgacha ta'limda nutq rivojlantirish usullari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. Tashkentov, S. (2019). Bolalar nutqini rivojlantirish: nazariya va amaliyot. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Qodirova, N. (2021). Maktabgacha ta'limda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Rasulova, D. (2022). Nutq rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Fan va texnologiyalar.

5. Karimova, L. (2018). Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq ko'nikmalarini rivojlantirish. Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
6. Yuldasheva, Z. (2020). Bolalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqot: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
7. Isroilova, A. (2021). Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish va ta'lim jarayoni. Andijon: Andijon Davlat Universiteti.
8. Murodova, S. (2019). O'zbek tilida nutq ko'nikmalarini shakllantirish. Namangan: Namangan Davlat Universiteti.